

VEREENIGING

TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.

1875-1876.

Verslag der bijeenkomst van den 15^{den} October 1875.

De Voorzitter zegt, dat men nu aan de moeilijke Reglements-quaestie is gekomen, maar dat vooraf behandeld moet worden het onder n°. 4 op het convocatie-biljet geplaatste voorstel, dat geformuleerd was aan het slot der missive van leden der Vereeniging te 's Hertogenbosch, dd. 7 April 1875 (opgenomen in het Verslag van de buitengewone bijeenkomst van den 16den April 1875, blz. 426 en volgg.)

Dat voorstel strekt om:

„Aan art. 38 van het Reglement van 22 Augustus 1866 [het bestaande Reglement] toe te voegen:

„Voorstellen tot verandering of wijziging in het Reglement of wel die van financieelen aard, moeten, voor zooveel doenlijk, aan de beslissing van alle hier te lande woonachtig zijnde leden der Vereeniging onderworpen worden.

„Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.”

Alvorens de discussie hierover te openen, maakt de Voorzitter de Vergadering opmerkzaam, dat de aanneming van dit voorstel noodwendig het voorstel van het Bestuur tot wijziging van het Reglement zou doen vervallen.

Daarna opent de Voorzitter de discussie over het voorstel uit 's Hertogenbosch, doch vermits niemand er het woord over verlangt te voeren, wordt dadelijk tot de stemming overgegaan.

1875/76.

Bij die stemming verklaren zich 28 leden tegen en 4 vóór het voorstel, zoodat het is verworpen.

Alsnu wordt tot de behandeling van het Ontwerp-Reglement overgegaan.

Art. 1 luidt:

„De Vereeniging, wier hoofdzetel te 's Gravenhage gevestigd is, heeft ten doel:

„A. onderlinge oefening in de krijgswetenschap;

„B. algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken.”

Hierop is door den heer VAN SLOTEN als amendement voorgesteld, art. 1 van het bestaande Reglement te behouden, hetwelk luidt:

„De Vereeniging, wier hoofdzetel te 's Gravenhage gevestigd is, heeft ten doel: „onderlinge oefening in de krijgswetenschap,” en meer bepaald: „algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken.”

De heer Van Sloten blijkt niet ter vergadering tegenwoordig te zijn om zijn amendement toe te lichten of te verdedigen.

De heer ABEL zegt eene briefkaart van den heer Van Sloten ontvangen te hebben, waarin deze meldt waarschijnlijk ter vergadering te zullen komen, doch tevens de hoop uitdrukt, dat, indien hij hierin verbinderd werd, zijn voorstel door een der overige leden zal worden ter sprake gebracht; hij had niets te voegen bij de nota, opgenomen in het Verslag van 3 April.

De heer Abel wil beleefdheidshalve wel het voorstel van den heer Van Sloten op art. 1 overnemen, doch hij kan zich niet verbinden er vóór te stemmen.

Het amendement van den heer Van Sloten wordt daarop zonder verdere discussie en zonder hoofdelijke stemming verworpen.

De artt. 1 en 2 worden zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 3, luidende:

„Het Bestuur kan het erelidmaatschap aanbieden aan de Prinsen van den bloede en aan hen, die zich bijzonder verdienstelijk ge-

maakt hebben voor het Nederlandsche krijgswezen, de krijgswetenschap of de belangen der Vereeniging."

De heer MOORREES stelt als amendement voor dit artikel aldus te lezen: „Het Bestuur kan het eereidmaatschap aanbieden aan de Prinsen van den bloede. Het Bestuur kan aan de Vergadering voorstellen het eereidmaatschap aan te bieden, aan hen, die zich bijzonder verdienstelijk gemaakt hebben voor het Nederlandsche krijgswezen, de krijgswetenschap of de belangen der Vereeniging."

De Voorzitter deelt naar aanleiding eener hem gedane vraag mede, dat wanneer hier gesproken wordt van het „Nederlandsche krijgswezen," daaronder ook begrepen is het Indische, want het Indische krijgswezen is ook het Nederlandsche krijgswezen.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA zegt, dat de wijze van aanbidding van het eereidmaatschap, bij het ontwerpen van het reglement, ook door het Bestuur is overwogen. Dit achtte het minder raadzaam, zulks aan de algemeene Vergadering op te dragen, omdat hetgeen daar plaats heeft spoedig algemeen bekend is. Mocht het bijv. gebeuren, dat zich tegen een voorstel tot aanbidding van het eereidmaatschap eene grootere of kleinere minderheid verzet, dan heeft dit, zoodra het bekend wordt, iets onaangenaams voor den betrokken persoon. Het schijnt dus beter, het opdragen van het eereidmaatschap aan het Bestuur over te laten; men mag toch verwachten dat het Bestuur het aan geene andere personen zal aanbieden dan aan hen, die daarop naar het oordeel van velen aanspraak kunnen maken.

De heer ABEL vraagt of bij dergelijke voorstellen met meerderheid van stemmen of wel met algemeene stemmen zal worden beslist.

De heer MOORREES zegt dat een voorstel tot aanbidding van het eereidmaatschap, om als aangenomen te worden beschouwd, 2/3 der stemmen op zich moet vereenigen.

De heer ABEL meent dat men langs dien weg zal kunnen geraken tot het onwillekeurig grieven van personen, die door velen (b. v. 2.3—1 der aanwezige leden) tot de waardigsten onder allen worden gerekend.

Het amendement van den heer Moorrees wordt met 21 tegen 9 stemmen verworpen en daarna art. 3 zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De artikelen 4, 5 en 6 worden goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 7, luidende:

„Het lidmaatschap wordt verbeurd:

- a. door veroordeeling wegens misdaad bij rechterlijk vonnis, dat kracht van gewijsde verkregen heeft;
- b. door ontslag uit 'slands dienst op voorstel van een raad van onderzoek.

Deze bepaling wordt niet toegepast, wanneer het Bestuur uit eigen hoofde of op schriftelijk verzoek van minstens twintig leden zulks aan de algemeene Vergadering voorstelt, en deze met minstens twee derden der uitgebrachte stemmen zich met dit voorstel vereenigt.”

De heer DOORMAN stelt voor om dit artikel te doen vervallen, omdat het volgende art. aan 20 leden de gelegenheid geeft om een voorstel te doen ten einde een lid te weren, en er toch wel zooveel leden zullen gevonden worden, die daartoe in de gevallen bij art. 7 voorzien het initiatief zullen nemen, wanneer de betrokken persoon zelf niet mocht inzien, dat hij in de vereeniging niet meer te huis behoort.

De beraadslaging wordt gesloten, en dit art. met 20 tegen 12 stemmen uit het reglement gelicht.

De artikelen 8, 9 en 10 worden goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 11 luidende:

„Die voor het lidmaatschap wenscht te bedanken, is verplicht zulks vóór den 15 September schriftelijk aan den Secretaris te melden. Geschiedt die kennisgeving later, dan is hij op nieuw

verbonden voor het aangevangen werkjaar, dat telkens den 1sten October begint.

De heer BERGANSIUS wil aan dit artikel toevoegen de woorden : „van het bedanken wordt kennis gegeven op de eerstvolgende ledenlijst.” Hij wil daardoor voorkomen, dat iemand, wiens naam niet meer op de lijst verschijnt, zal worden verdacht van wanbetaling.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA zou die kennisgeving liever laten doen op de eerstvolgende vergadering.

De heer HOOGENBOOM wil op de lijst laten vermelden wie geschrapt zijn wegens wanbetaling.

De heer VAN DER BURG moet zich daartegen verklaren. Het gebeurt toch somtijds dat een lid gedurende twee achtereenvolgende jaren tengevolge van *afwezigheid* de contributie niet voldoet, en zoodanig lid is niet gelijk te stellen met het lid, dat bij aanbieding eener quitantie weigert de contributie te voldoen. Wanneer de penningmeester eene quitantie terugontvangt, zendt hij aan het daarbij betrokken lid eene aanmaning, en herhaalt die aanmaning, zoo noodig, nog eens. Maar sommige leden zijn een groot gedeelte van het jaar niet in de stad; men weet niet waar zij zich bevinden, en het volgende jaar kan zich eene zoodanige afwezigheid herhalen. Men kan hierbij niet aannemen dat een zoodanig lid, wanneer hij terugkomt, zijne contributie niet zal betalen, en mag hem dus niet als wanbetaler op de ledenlijst vermelden. De afzending der verslagen wordt echter in dat geval gestaakt, totdat de opzending door dat lid wordt gevraagd en alsdan ook over de achterstallige contributie kan worden beschikt.

De heer BERGANSIUS vindt de opmerkingen van den Penningmeester juist en heeft daarom ook de toevoeging niet voorgesteld bij artikel 10. Hij laat nu aan het Bestuur over, om een middel te vinden ten einde aan zijn verlangen te voldoen, hetzij eene vermelding op de ledenlijst, hetzij eene mededeeling ter algemeene

vergadering. Hij wil niet signaleren wie geschrapt zijn, maar ook niet voor geschrapt laten doorgaan die bedankt hebben.

De beraadslaging wordt gesloten; het amendement verworpen en art. 11 aangenomen.

De artt. 12 en 13 worden zonder discussie aangenomen.

Art. 14 luidt:

„De contributie voor elk gewoon lid bedraagt in den regel f 3 's jaars.

„Wanneer echter uit het volgens art. 24 vastgestelde slot van rekening mocht blijken, dat het batig saldo der Vereeniging minder dan f 800 bedraagt, zal de contributie voor dat werkjaar op f 4 gesteld worden.”

De heer VAN DER BURG, Penningmeester, stelt voor te lezen:

„De contributie voor elk gewoon lid bedraagt f 4 's jaars.”

Hij licht dit volgenderwijze toe.

In de vergadering van 30 December des vorigen jaars had het Bestuur voorgesteld, de contributie met het einde van dit genootschapsjaar van f 3 op f 4 te brengen, waartegen door de heeren Moorrees en Bergansius werd voorgesteld, daartoe alleen dan over te gaan indien het saldo in kas minder dan f 400 bedroeg. Staande die vergadering, stelde spr. na eenige inlichtingen omtrent den financiëlen toestand gegeven te hebben, voor, indien men het voorstel van het Bestuur niet mocht aannemen, ten minste tot het heffen van f 4 contributie over te gaan, indien het saldo in kas minder dan f 800 bedroeg. De vergadering besloot dienovereenkomstig. Toen spreker dat voorstel deed, ging hij van de onderstelling uit, dat de uitgaven over het loopende jaar zoodanig door de ontvangsten zouden gedekt worden, dat hij aan het einde des jaars minstens een batig saldo van nog eenige honderden guldens in kas zou hebben om daarmede het volgende jaar in te treden. De buitengewone uitgaven zijn echter oorzaak, dat zij dit jaar intreedt met een batig saldo van f 890,96½. Wanneer nu de contributie slechts f 3 bedraagt en men niet op buitengewone uitgaven rekent, maar toch de gewone uitgaven op omstreeks f 3800 schat, zal de Penningmeester aan het einde van dit jaar vermoedelijk

niet meer dan een kleine honderd gulden in kas hebben. Dan heeft hij wel het recht om f 4 contributie te heffen; doch zoo tengevolge van dien maatregel een groot aantal leden voor het lidmaatschap bedankt, hetgeen hij hoopt dat nimmer het geval zal zijn, dan wordt dat jaar onder zeer ongunstigen financieelen toestand aangevangen. Daarom had spreker voorgesteld in tijds tot de contributie van f 4 terug te komen. Uit het straks door hem gegeven overzicht blijkt, dat de post voor het drukken en verzenden der verslagen, vermeerderd met het honorarium voor de stenografen en de lokaalhuur, gedurende de twee laatste jaren ten gevolge van een hooger drukloon het bedrag der geïnde contributie van f 3 overschrijdt. Spreker moet dus als Penningmeester, er de aandacht op vestigen, dat hij onmogelijk een volgend jaar de uitgaven kan dekken, indien niet bij den aanvang van het jaar een batig saldo van enkele honderden guldens aanwezig is. Hij geeft daarom der Vergadering in overweging, de laatste zinsnede van het voorgedragen artikel te laten vervallen en de contributie weder op het oude bedrag van f 4 te brengen. Dan zal, gelijk het Bestuur in de vergadering van 24 October 1874 heeft aangetoond, de financiële toestand der Vereeniging weder op vasten voet terugkomen.

De VOORZITTER preciseert het punt in discussie door te herinneren dat de heer Penningmeester Van der Burg voorstelt, het tweede lid van art. 14 van het ontwerp-reglement te doen vervallen, en het cijfer in het eerste lid op f 4 te bepalen, ten gevolge waarvan dan de woorden „*in den regel*” zullen moeten geschrapt worden.

De heer JANSSEN merkt aan, dat het oogmerk van den Penningmeester, namelijk om bij het begin van het jaar genoeg geld in de kas te hebben, ten einde met de te verwachten contributie de uitgaven van het jaar te bestrijden, bereikt kan worden, door den tekst van het artikel om te keeren en te zeggen, dat de contributie van elk lid f 4 bedraagt, maar dat deze, wanneer mocht blijken dat het batig saldo bij het begin van een werkjaar

méér dan f 800 bedraagt, voor dat werkjaar op f 3 zal gesteld worden.

De heer MOORREES geeft de voorkeur aan het amendement van den heer Janssen en zal stemmen tegen dat van den Penningmeester. De tweede alinea van het thans bestaand artikel is verleden jaar met meerderheid van stemmen aangenomen, en het is vreemd te noemen, dat men weinige maanden later een voorstel doet om die alinea weer uit het artikel te lichten. Bij de behandeling van het artikel ten vorigen jare is medegedeeld dat er f 1900 in kas was en dat eene verhooging der contributie dus eerst over twee jaren te pas zou komen. Waarom zal men die verhooging reeds nu invoeren? Beoogt de Penningmeester met zijn voorstel om in het begin van het jaar eene zekere ruimte van kas te hebben, dan kan hij die verkrijgen ook zonder verhooging der contributie, want art. 15 geeft hem het recht de contributie in het begin van het jaar te innen.

De heer VAN DER BURG erkent dat eerst kort geleden eene nieuwe bepaling omtrent de contributie is vastgesteld, maar toen kon hij, als Penningmeester, niet weten dat men spoedig daarop een voorstel van 20 leden zou ontvangen om eene subsidie van f 400 aan Pro Patria te schenken, welk voorstel bovendien aan kosten der Vergadering, waarin dit voorstel in behandeling werd genomen, nog eene uitgaaf vorderde van f 275. Hij moet nu op de toekomst letten en zich de mogelijkheid voor oogen stellen, dat men zonder verhooging spoedig een dienstjaar zal intreden met f 100 in kas, want de contributies ad f 3 zijn op verre niet voldoende om in alle gewone uitgaven te voorzien. Het saldo in kas zal derhalve binnen zeer korten tijd op een zeer laag cijfer gedaald zijn. Dit voorkomt men door terstond de contributie op het vroeger bedrag van f 4 te brengen.

Dan begint de Penningmeester het jaar met een batig saldo en is hij in staat om de kosten te dekken van eventueele buitengewone vergaderingen, die het Bestuur moet beleggen, indien 20 leden een voorstel mochten doen dat ter tafel dient gebracht te worden. Doch hij herhaalt, dat men de uitgaven niet zal kunnen

bestrijden, wanneer de contributie niet reeds nu op *f* 4 wordt teruggebracht, tenzij men wil bezuinigen op zaken, waarop dit in het belang der Vereeniging niet geschieden moet. Daarom dringt hij met den meesten klem op de heffing van *f* 4 contributie aan, ten einde de financiën op een vasten voet terug te brengen.

De heer JANSSEN stelt nu voor, om in de tweede zinsnede genoemde som op *f* 1000 te bepalen. Dan zal de penningmeester met eene contributie van *f* 3 de buitengewone uitgaven kunnen dekken.

De heer VAN DER BURG neemt dat voorstel over.

De heer HOOGENBOOM meent dat de oppositie, welke het subsidie van *f* 4 aan *Pro Patria* vond, voedsel zou krijgen door de bewering van den Penningmeester, dat hij *f* 275 heeft moeten uitgeven voor de buitengewone vergadering die gehouden werd om die zaak te bespreken. Dat komt spr. niet juist voor, want dezelfde vergadering was belegd om het ontwerp-reglement te behandelen.

De heer VAN DER BURG antwoordt dat de opmerking van den vorigen spreker juist zou zijn, indien de beraadslaging over het voorstel betreffende *Pro Patria* had kunnen gehouden worden op denzelfden avond, waarop het ontwerp-reglement behandeld werd. Maar die beraadslaging heeft de geheele vergadering uitsluitend ingenomen. Feitelijk werd dus daarvoor alleen *f* 275 aan eene buitengewone vergadering, met inbegrip van het gedrukt verslag van dien avond, ten koste gelegd. Als nu weder zulk een voorstel mocht inkomen en daaraan andermaal eene geheele vergadering wordt besteed, dan zal men op nieuw *f* 675 kwijt zijn.

De heer ABEL merkt op, dat straks nog in behandeling moet komen een voorstel van den heer Moorrees, dat, ingeval het aangenomen mocht worden, tot aanzienlijke meerdere uitgaven voor de Vereeniging zal leiden. Hij geeft in overweging het bedrag van het saldo, waarmede voor de heffing der contributie rekening moet gehouden worden, eerst dan vast te stellen, nadat over bedoeld voorstel van den heer Moorrees zal zijn beslist.

De VOORZITTER gelooft dat het best zal zijn, de stemming over het amendement van den heer Janssen en over art. 14 uit te stellen tot dat eene beslissing zal zijn genomen over de amendementen door den heer Moorrees voorgesteld.

De heer SIX wenscht nog eene inlichting van den Penningmeester nopens art. 14 te ontvangen. In de berekening, zoo even door dezen gemaakt, heeft hij andere cijfers genoemd dan straks in zijne beschouwing over de rekening van 't vorige jaar. Hij heeft toen gezegd: „de uitgaven overtreffen in het afgelopen dienstjaar de ontvangsten met f 1022.74.” Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat onder de uitgaven der Vereeniging zijn begrepen f 900 aan *luitengewone* uitgaven, dan hebben de *gewone* uitgaven de inkomsten slechts met f 122,74 overtroffen, en uit hetgeen de Penningmeester zoo even zeide is op te maken, dat hij groot bezwaar heeft van slechts f 890 speling te hebben. Hoe het eene met het andere is te rijmen, is spreker niet duidelijk.

De heer VAN DER BURG zegt dat de heer Six hem volkomen goed begrepen heeft en dat hij geen woord terugneemt van hetgeen hij straks heeft gezegd. Hij beoogde toen eene verdediging tegenover de Commissie, die op de aanzienlijke uitgaven gewezen en dit punt aan de aandacht van het Bestuur aanbevolen had. Maar nu is het een ander geval. Hij kan als Penningmeester onmogelijk tegengaan dat een voorstel van 20 leden ter tafel wordt gebracht en uitgaven na zich sleept, en hij moet ook het geval voorzien dat eene belangrijke verhandeling twee avonden kan vereischen voor de discussie, zoodat er 9 in plaats van 7 vergaderingen in den winter worden gehouden. Om nu dergelijke uitgaven te dekken, moet hij een batig saldo in kas hebben, maar dat gaat verloren als hij niet reeds nu f 4 contributie mag heffen.

Thans stelt de Voorzitter voor, de discussie over art. 14 en het amendement uit te stellen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Aan de orde is thans art. 15.

De heer MOORREES wenscht tusschen art. 14 en 15 een nieuw artikel voor te stellen, houdende dat de Secretaris en de Penningmeester der Vereeniging een honorarium zullen genieten. Zij hebben dit ook thans reeds, maar het kan telkens gewijzigd worden, en als het in het reglement staat is het veel vaster.

Het nieuwe artikel, dat spreker op grond van deze overweging aan het oordeel der Vergadering onderwerpt, zou luiden:

„De Secretaris en de Penningmeester zullen een honorarium genieten, ieder van f 150 's jaars, terwijl door hen in rekening kunnen gebracht worden de kosten van schrijf- en frankeerbehoefden.

„Bovendien kan de Penningmeester zich hulp doen verleen tot het voeren der administratie, het bijhouden der ledenlijst enz., een bedrag van f 150 niet te boven gaande.”

De heer ROBIDÉ VAN DER AA geeft den heer Moorrees in bedenking, zijn amendement voor te stellen na art. 19, want bij het artikel thans in behandeling schijnt het minder te passen.

De heer MOORREES heeft geen bezwaar tegen de verplaatsing.

De artt. 15—19 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De heer MOORREES stelt thans een nieuw artikel voor, luidende: „De Secretaris en de Penningmeester zullen een honorarium genieten, ieder f 150 's jaars, terwijl door hen in rekening kunnen gebracht worden de kosten van schrijf- en frankeerbehoefden. Bovendien kan de Penningmeester zich hulp doen verleen tot het voeren der administratie, het bijhouden der ledenlijst enz., een bedrag van f 150 niet te boven gaande.”

De heer JANSSEN meent dat het niet duidelijk is of uit de f 150 enkel de kosten van administratie, dan wel ook de briefport en andere uitschotten voldaan moeten worden. In het laatste geval zou de som van f 150 spoedig uitgeput kunnen zijn. Hij geeft daarom in overweging het laatste gedeelte van het voorstel aldus te lezen: „De Secretaris en de Penningmeester kunnen zich hulp verschaffen voor schrijf- en administratief werk en voor het bij-

houden der ledenlijst, waarvoor eene som van f 150 beschikbaar wordt gesteld. Bovendien ontvangen zij de uitschotten, in 't belang der Vereeniging gedaan, terug."

De heer ABEL meent dat het voorstel van den heer Moorrees den Secretaris stiefmoederlijk bedeeft, omdat dien functionaris daardoor de hulp zou ontvallen van den schrijver, die hem tot dusverre voor het bijhouden der ledenlijst was toegevoegd.

Deze lijst is het onmisbaarst document voor de administratie der Vereeniging; zij strekt ten grondslag voor de verzending der verslagen en quitantiën en behoort dus niet alleen bij het begin van het werkjaar, maar ten allen tijde bijgehouden te zijn.

Van het behoorlijk en in tijds bijhouden dezer lijst naar de opgaven der correspondenten en leden kan, blijkens de ervaring, niet wel sprake zijn. Voor deze werkzaamheid, welke nauwlettendheid en gestadige zorg vordert, zijn de diensten van den schrijver, die uit den aard zijner betrekking kennis draagt van de mutatiën der officieren, om zoo te zeggen, onontbeerlijk. De heer Abel wenscht dus dat hem toegevoegd blijft de schrijver, die in staat is om dat werk te verrichten, en dien de Secretaris steeds te zijner beschikking heeft gehad.

De heer VAN DER BURG geeft zijne adhaesie aan hetgeen de Secretaris gezegd heeft, en hij neemt aan dat de som van f 150 niet worde overschreden voor administratieve hulp, bijhouden der ledenlijst enz. De verdeeling dier som kan aan de prudentie van het Bestuur worden overgelaten.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA geeft in bedenking dat men, vasthoudende aan de bedoeling van den geachten voorsteller, nu hetgeen de Secretaris en de Penningmeester hebben ingebracht, de strekking wijder neme en het amendement aldus leze:

De Secretaris en de Penningmeester zullen een honorarium genieten van f 150 'sjaars. Zij brengen de uitschotten voor de Vereeniging in rekening, terwijl zij voor hun te verleen administratieve hulp mogen beschikken over eene som, f 150 'sjaars niet te boven gaande."

De heer MOORREES vereenigt zich met die redactie.

De heer JANSSEN meent, dat uit hetgeen de heer Van der Aa zeide, de juistheid blijkt van het gevoelen der Commissie van onderzoek der rekening, om het honorarium van Secretaris en Penningmeester met f 150 te verhoogen. Daarom stelt hij voor om aan ieder f 75 meer toe te leggen, zoodat daardoor alle bedenkingen over de soort van uitgaven zouden vervallen.

De heer VAN DER BURG vindt het voorstel van den heer JANSSEN minder aangenaam voor de beide titularissen. De Vergadering heeft hun honorarium vastgesteld, maar de uitgaven voor hun verleende hulp kunnen in sommige omstandigheden minder dan f 150 bedragen. Nu zou hij niet gaarne eenige meerdere vrucht plukken van de kas der Vereeniging. Spreker acht het dus wenschelijk dat aan de prudentie van Secretaris en Penningmeester wordt overgelaten, om, zoo geen f 150 voor administratieve hulp vereischt wordt, het overschietende ten bate van de kas te doen komen. Daarom geeft hij in bedenking het amendement te laten zoo als het is: f 150 aan elk, en de f 150 voor administratieve hulp, naar omstandigheden te regelen.

De heer JANSSEN verklaart, dat hetgeen de Penningmeester zegt mooi klinkt, maar geen effect zal hebben. De f 150 paraisseeren nu op de rekening en zullen er op *blijven* paraisseeren.

De heer VAN DER BURG vindt die opmerking minder vleidend, waarop de heer Janssen repliceert dat hij er geen kwade bedoeling mede heeft gehad, maar alleen het feit heeft willen constateeren.

De heer Van der Burg vervolgt, dat, als Secretaris en Penningmeester de overtuiging hebben dat de hulp, die zij noodig hebben, geen f 150 behoeft te kosten, men van hen mag verwachten dat zij die som niet als uitgave zullen blijven uittrekken.

Het amendement van den heer Robidé van der Aa luidt thans:

„De Secretaris en de Penningmeester zullen een honorarium genieten, ieder van f 150 's jaars.

„Zij brengen de voor de Vereeniging uitgegeven uitschotten in rekening, en mogen voor de hun te verleen administratieve hulp over eene som beschikken, f 150 niet te boven gaande.”

De heer JANSSEN zegt dat zijn voorstel strekt om het artikel aldus te lezen: „De Secretaris en de Penningmeester zullen een honorarium genieten ieder van f 225. Zij zullen daaruit bestrijden de kosten van de administratieve hulp, die zij noodig mochten hebben.” De bedoeling is verder dat Secretaris en Penningmeester hunne uitschotten in rekening zullen brengen.

Het voorstel van den heer Janssen wordt verworpen met 8 stemmen vóór.

Het voorstel van den heer Moorrees, gewijzigd overeenkomstig het denkbeeld van den heer Robidé van der Aa, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De artt. 20—22 worden zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De heer SCHERER stelt voor om in een nieuw artikel, tusschen de artikelen 22 en 23, eene bepaling op te nemen omtrent de uitgaven, waarover het Reglement niets behelst. Het zou luiden: „Het Bestuur is gemachtigd om de gewone uitgaven te doen. Buitengewone uitgaven, niet rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging betreffende, worden aan de beslissing van al de leden der Vereeniging onderworpen. Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.” Spreker doet dit voorstel omdat hij gaarne zag dat bij het doen van buitengewone uitgaven, zooals ten vorigen jare de subsidie aan Pro Patria, alle leden in de gelegenheid zijn daarover te stemmen. Onze vergaderingen worden niet ruim bezocht; een klein getal leden beslist dus over de gelden der Vereeniging bij het doen van buitengewone uitgaven. Spreker gelooft dat het wenschelijk is dat al de leden, ook zij die buiten 's Gravenhage wonen, in de gelegenheid gesteld worden daarover hunne stem uit te brengen.

De VOORZITTER doet opmerken; dat het niet wel mogelijk is de stemmen van al de leden op te nemen. In het geval door den heer Scherer aangehaald, heeft het Bestuur inlichtingen gevraagd en zijn die medegedeeld.

De heer SCHERER antwoordt, dat even als den leden bij de toe-

zending der convocatie-biljetten de gelegenheid wordt gegeven om hunne stem uit te brengen over *personen*, dit zou kunnen plaats hebben om te stemmen over *zaken*.

De VOORZITTER: Maar die convocatie-biljetten worden toch niet naar Indië gezonden. Daar wonen ook leden.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA gelooft dat het nieuwe artikel in allen gevalle anders moet worden geformuleerd, want dat het, zooals het is opgesteld, niet uitvoerbaar is. Gelijk het nu luidt, bedoelt de spreker daarmee hetzelfde als de Bossche leden, over wier voorstel straks *la mort sans phrase* is uitgesproken.

„Die buitengewone uitgave,” zoo luidt het, „wordt aan de beslissing van alle leden der Vereeniging onderworpen. Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.” Dat is eene zeer moeilijke taak die aan het Bestuur wordt opgelegd. Maar de bedenkingen van den spreker apprecieerende vraagt de heer Robidé van der Aa hem, of er niet aan kan worden teemoet gekomen door te lezen:

„Het Bestuur is gemachtigd de gewone uitgaven in het belang der Vereeniging te doen. Buitengewone uitgaven, niet rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging betreffende, moeten worden goedgekeurd door de Algemeene Vergadering, nadat zij door de convocatie-biljetten ter kennis zijn gebracht van al de leden.”

Dan zijn al de leden buiten de stad in kennis gesteld van de zaak en kunnen zij schriftelijk of mondeling hunne bezwaren inbrengen. Op die wijze bepaalt men iets, waarvan de uitvoering mogelijk is. Anders is het, bij zooveel leden over het geheele land verspreid, zonder nog van die in Indië te spreken, eene volslagen onmogelijkheid.

De heer SIX verklaart, vooral naar aanleiding van hetgeen door den heer Robidé van der Aa is gezegd, dat, zoo hij straks gestemd heeft tegen het voorstel van de leden uit 's Hertogenbosch, hij dit in het minst niet heeft gedaan, om dat hij het onmogelijk acht den over het land verspreide leden gelegenheid te geven op de stemming meer te influenceeren. Integendeel hij ge-

looft dat men hun zeer gemakkelijk in staat kan stellen om van hunne meening te doen blijken. Hij heeft daartoe op art. 37, handelende over het brengen van wijzigingen in het Reglement, een amendement ontworpen, hetwelk hij thans reeds zal voorlezen. Het is van den volgende inhoud:

„Voorstellen tot wijziging van het Reglement en die van finantielen aard worden niet in behandeling genomen dan minstens 14 dagen nadat het Bestuur die aan de leden heeft medegedeeld. Bij die behandeling kunnen de leden, niet met der woon te 's Gravenhage gevestigd, zich door een hunner medeleden bij procuratie doen vertegenwoordigen, met dien verstande dat ten vergadering door één lid niet meer dan twintig stemmen mogen worden uitgebragt. Het Bestuur stelt regelen vast nopens de geldigheid der procuratiën en onderzoekt die. Wijzigingen, die met de voorgestelde in verband staan, kunnen gedurende de vergadering behandeld worden, wanneer de meerderheid der aanwezige leden dit toestaat. De procuratiën zijn uitsluitend geldig voor een bepaald onderwerp.”

De heer VAN DER BURG wenscht met een enkel woord aan te toonen hoe moeilijk het is, de buiten de stad woonachtige leden hunne stem te doen uitbrengen. Stel dat zij zich hier ter vergadering kunnen doen representeren; maar het geval kan zich voordoen, dat een der aanwezige leden ten gevolge van de discussie een amendement voorstelt, dat den geest van het gedane voorstel wijzigt; moet dan de stemming verdaagd worden tot al de leden buiten de stad er weder over zijn gehoord? of is hun dat recht ten aanzien van voorstellen, die staande de vergadering gedaan worden, ontzegd? Moeten zij weder gehoord worden — wanneer zal dan de eindbeslissing komen?

De heer SIX heeft de opmerking, door den Penningmeester gemaakt, voorzien; — het houden van eene procuratie sluit niet alleen in zich het recht om eene stem vóór of tegen uit te brengen, het omvat de gansche behandeling eener zaak *namens andere personen*. Bijgevolg zal, als er gedurende de discussie eene verandering in het voorstel komt, de procuratie-houder daarvóór of daar-

tegen kunnen spreken en stemmen, zooals hij nuttig acht; of zij hem dit toevertrouwen, moeten de leden weten die hem procuratie gaven. Juist om in het bezwaar te voorzien, heeft spreker aan het slot van zijn amendement gevoegd: „De procuratiën zijn geldig voor een bepaald onderwerp.”

De vergadering wordt voor eenige oogenblikken geschorst.

De heer BERGANSIUS verklaart in hetzelfde geval te verkeeren als de heer SIX. Ook hij heeft een voorstel ontworpen ter regeling der stemming over voorstellen van buitengewonen aard, zooals o. a. verleden jaar ten aanzien van het Weekblad „Pro Patria.” Hij zou wenschen achter art. 38 een nieuw artikel te doen volgen, hetgeen zou bepalen dat alle voorstellen, waaraan geldelijke uitgaven verbonden zijn, met $\frac{2}{3}$ der stemmen van de aanwezige leden moeten worden goedgekeurd. Hij vindt bezwaar in het doen medestemmen der buitenleden, omdat men dit dan eigenlijk ook moet toepassen op de Indische, en om deze reden zal hij tegen het voorstel van den heer Scherer stemmen.

De heer SIX zegt tegen het voorstel van den heer Scherer te zullen stemmen, niet omdat hij tegen de strekking van dit voorstel is, maar omdat zijn voorstel dat van den heer Scherer omvat.

De heer ABEL meent dat in het voorstel van den heer Scherer gesproken zal moeten worden van de hier te lande woonachtige leden.

De heer SCHERER lascht in zijn voorstel in de woorden: „alle hier te lande woonachtige leden.” Wat betreft de moeielijkheid om de buiten den Haag woonachtige leden te doen medestemmen, de laatste alinea van zijn voorstel voorziet daarin, die zegt: „Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.” Even goed als men thans bij het convocatie-biljet een stembriefje tot verkiezing van personen voegt, zou men daarbij kunnen zenden een biljet om zijne stem uit te brengen over gedane voorstellen, dat men ingevuld aan het Bestuur terugzendt.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA zegt in het bezwaar van den heer Scherer te deelen, maar hij heeft toch bezwaar tegen het voorstel. Het is eenigszins bezwaarlijk de regeling aan het Bestuur over te laten. Beter ware het de redactie aldus te stellen: „Buitengewone uitgaven moeten worden onderworpen aan de beslissing der algemeene Vergadering, na alvorens ter kennis gebracht te zijn van al de leden.”

De heer ROBIDÉ VAN DER AA zegt verder dat men, wanneer later art. 36 in stemming komt, kan beraadslagen over het plan van den heer Six, dat de buitenleden de gelegenheid verkrijgen, zich door procuratiehouders te doen vertegenwoordigen. Maar spreker meent dat het sub-amendement den voorrang verdient, omdat men dan de zekerheid zal hebben dat zulke buitengewone uitgaven niet door het Bestuur zullen geschieden, maar worden goedgekeurd door de algemeene Vergadering.

De heer SCHERER antwoordt, dat indien het voorstel van den heer Six omtrent de wijze van stemopneming van de leden die niet in 's Gravenhage wonen, mocht doorgaan, hij dat zeer goed zou vinden. In dat geval heeft ook zijn voorstel geene waarde meer, daar het voorstel van den heer Six eene veel wijdere strekking heeft. Mocht dat evenwel niet worden aangenomen, dan zou door de redactie van den heer Robidé van der Aa zijn voorstel niet meer de strekking hebben, die hij thans bedoelt daaraan te geven, want dan zullen alleen de tegenwoordig zijnde, niet de uit den Haag afwezige leden stemmen; en juist dezen laatsten wenschte hij de gelegenheid tot stemming te geven.

De heer JANSSEN doet opmerken, dat in het nieuwe artikel wel gesproken wordt van buitengewone uitgaven, *niet* rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging betreffende, maar niet van de buitengewone uitgaven, *wel* rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging rakende. Wie regelt nu deze laatste?

De heer SCHERER is van oordeel, dat wanneer gesproken wordt van buitengewone uitgaven, wel rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging betreffende, die uitgaven onder de gewone be-

grepen zijn. Sprekers opvatting is deze: Uitgaven, die werkzaamheden der Vereeniging niet betreffen, zijn buitengewone; zoodra zij de werkzaamheden wel betreffen, zijn zij gewone uitgaven. Die kunnen het eene jaar voorkomen, het andere niet.

De heer JANSSEN kan zich dan wel met de redactie vereenigen, maar dan zouden de woorden: „niet rechtstreeks de werkzaamheden der Vereeniging betreffende,” kunnen vervallen.

Den heer SCHERER stelt nu voor om die woorden te schrappen.

De heer SIX meent dat, dewijl de heer Scherer zijn voorstel afhankelijk maakt van het al of niet aannemen van sprekers redactie van art. 37, dit artikel met sprekers amendement *nu* in behandeling dient te komen. Indien toch omtrent dat amendement zal zijn beslist, staat men ter discussie op een veel zuiverder standpunt.

De Voorzitter zegt, dat zijns inziens het best aan het verlangen van den heer Six zal worden voldaan door de discussie over het voorstel van den heer Scherer uit te stellen tot na art. 36, en intusschen voort te gaan met de andere artikelen.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De artt. 23 en 24 worden zonder beraadslaging aangenomen.

Aan de orde is art. 25, luidende:

„Van 1 October tot 30 April wordt minstens eens in de maand eene algemeene vergadering gehouden ter bespreking van onderwerpen, die tot den werkring der Vereeniging behooren.

„Het Bestuur noodigt daartoe sprekers uit, of stelt over een of meer onderwerpen punten van beraadslaging voor.

„Na den eersten spreker zal zooveel mogelijk gelegenheid gegeven worden tot discussie over het behandelde onderwerp; ontbreekt daartoe de tijd, dan beslist de Vergadering, of dit in eene latere bijeenkomst zal plaats hebben.”

Het Bestuur stelt bij dit artikel een door den heer Moorrees gedaan en op het convocatie-biljet vermeld voorstel aan de orde, dat van den volgende inhoud is:

„De leden der Vereeniging, die geneigd zijn eene verhandeling

te houden, worden uitgenoodigd deze aan het Bestuur (geteekend of onder motto) in te zenden. Het Bestuur beoordeelt of de voordrachten geschikt zijn om te worden behandeld, en heeft het recht zich enkele leden toe te voegen. Zij worden op door het Bestuur te bepalen dagen in behandeling genomen, gedrukt en door de Vereeniging in eigendom overgenomen tegen een bepaald honorarium per vel druks.

„De onderwerpen zijn geheel vrij, terwijl het Bestuur zich voorbehoudt ook onderwerpen van bijzonderen aard als vragen ter beantwoording aan de orde te stellen.”

De heer MOORREES zegt dit voorstel te hebben gedaan, omdat hij in art. 25 zag dat het Bestuur sprekers uitnoodigt. In zijn schrijven aan het Bestuur, ten geleide van zijn voorstel, zeide hij, dat het hem onbescheiden voorkwam zich zelve tot eene spreekbeurt uit te noodigen; hij zou bijna zeggen, dat dit eenige verwaandheid in zich zou sluiten. Maar, hoezeer het natuurlijk aan de prudentie van het Bestuur is overgelaten de sprekers te kiezen, en men dan ook gezien heeft dat personen uitgenoodigd zijn die bekend staan als grondig onderricht te zijn omtrent de punten die zij behandelen, vraagt spreker toch of het Bestuur, als het geen kennis van die lezingen heeft genomen, voldaan heeft aan art. 1 van het reglement, waarin gesproken wordt van de algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgsg zaken. Het zou kunnen voorkomen, dat iemand optrad met zeer onheldere begrippen daaromtrent. Wel strekt de discussie tot correctief daarvan, maar die is dan vrij onvruchtbaar. De zaak kan zeer goed samengaan met de uitnoodiging van wege het Bestuur, en spreker geeft het denkbeeld dus alleen in overweging om er eene proef mede te nemen. Het leidt wel tot eenige onkosten, maar als er goede verhandelingen door verkregen worden, zal het in het belang der Vereeniging zijn dat dergelijke onderwerpen ter sprake komen.

De heer ROBIDE VAN DER AA vraagt of het de bedoeling van den voorsteller is, dat niet alleen, zooals tot dusver het geval was, sprekers worden uitgenoodigd een onderwerp voor de discussie in te leiden, maar dat ook gelegenheid zal gegeven worden,

schriftelijke verhandelingen in te leveren, die vooraf gedrukt aan de leden rondgezonden worden, zoodat in de vergadering, waarin het onderwerp aan de orde gesteld wordt, de discussie terstond zou kunnen aanvangen. Is dit de bedoeling, waarmede hij zich wel kan vereenigen, dan zou de redactie van het voorstel eenigszins anders moeten luiden.

De heer MOORREES zegt, dat het denkbeeld van den heer Van der Aa niet geheel met het zijne strookt. Bovendien is een element van het voorstel het toekennen van honorarium en het instellen eener Commissie van redactie, zooals vroeger bestond. Die Commissie zou dus feitelijk bestaan uit het Bestuur, met toevoeging van zooveel leden als het Bestuur zal goeddunken. Deze Commissie zou de ingezonden stukken beoordeelen. Alleen die stukken zouden worden gedrukt, die door de Commissie voor publiekmaking geschikt geoordeeld worden, want alles te laten drukken, zooals nu geschiedt, vordert belangrijke uitgaven. Het denkbeeld behoort te zijn, alleen te doen drukken wat heldere begrippen omtrent krijgszaken verspreidt.

De heer HOOGENBOOM merkt op, dat de vroeger bestaande Commissie van redactie alleen optrad, wanneer in het Bestuur de stemmen staakten. In dat geval voegde het zich vier leden toe.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA moet zeggen, dat de wijziging van den heer Moorrees hem wel toelacht. Daar is dikwijls geklaagd, dat de vergaderingen der Vereeniging zoo slecht bezocht worden. Spreker heeft dat hieraan hooren toeschrijven, dat velen niet gaarne eene lezing aanhooren, en het voorgelezen stuk liever later op hun gemak lezen. In het Indisch Genootschap wordt ook beraadslaging gehouden, door een spreker ingeleid, maar dikwijls dient een schrijver zijn stuk te voren aan het Bestuur in; dat wordt dan niet voorgelezen, maar gedrukt aan de leden rondgezonden, en daarover heeft dan beraadslaging plaats. Wanneer nu zoo gehandeld werd met de geschreven stukken, welke de heer Moorrees aan het Bestuur wil laten ter hand ter band stellen, dan zou spreker dit zeer goedkeuren.

De heer ABEL heeft nu meer licht ontvangen over het voorstel. Dat licht is hem welkom. Immers, uit de vroegere toelichting van den geachten voorsteller was hem niet duidelijk genoeg wat eigenlijk in de bedoeling lag. Uit den aanhef mocht worden afgeleid, dat de voorsteller onbescheiden sprekers wilde weren. Ofschoon hij nu het hier uitgesproken gevoelen, dat een spreker, die zich bij het Bestuur aanmeldt tot het houden eener verhandeling, een onbescheiden geleerde is, niet deelt, komt het hem bovendien voor, dat het vrij onverschillig mag heeten, of de spreker, die in deze vergadering optreedt, een bescheiden of onbescheiden geleerde is, mits zijne verhandeling slechts geleerd zij. Maar spreker heeft nu gehoord, dat het den voorsteller vooral te doen is om betere verhandelingen te verkrijgen; heeft hij goed begrepen, dan is verbetering van het gehalte der lezingen *doel*, het andere *bijzaak*. Wel bleek deze bedoeling reeds uit de vroegere toelichting, doch toen is bij hem de vraag gerezen, of zijne opvatting juist was, omdat daarmede eenigszins in strijd was het beweren van den voorsteller dat hier goede verhandelingen zijn gehouden. Spreker mag thans aannemen, dat dit beweren gesteld werd uit beleefdheid tegenover de heeren, die hier hebben gesproken, en zelfs dat er geen tegenstrijdigheid bestond, wijl de voorsteller kon meenen dat het geleverde goed is geweest, en tevens kon gelooven dat men langs den door hem voorgeslagen weg het nog beter kan verkrijgen.

Tot zoover de toelichting, nu het voorstel.

Spreker acht het middel gewaagd, vooral op het standpunt van den geachten voorsteller. De taak van het Bestuur toch wordt zeer verzwaaard, wanneer het de waarde moet gaan beoordeelen van ingezonden voordrachten. Het Bestuur kan zich voor die taak leden toevoegen, doch deze zullen den last voor het Bestuur zelf in niets verminderen; zij zullen het, zooals de voorsteller zoo even toelichtte, desgevorderd als adviseurs ter zijde kunnen staan. Die zeer zware taak nu wordt opgelegd aan datzelfde Bestuur, dat geen genoegzamen tact bezat om onbescheiden sprekers te weren. Dat is spreker wel wat vreemd voorgekomen en daarin zou dan ook het gewaagde liggen. Nu is de vraag: hoevelen zullen er van de uitnoodiging gebruik maken? Zullen er in voldoende getal, dan wel te veel of te weinig komen? Als er in voldoende aantal kwamen, zou

het bezwaar, aan het te veel of te weinig verbonden, uit den weg zijn geruimd, doch dit geval laat zich beter wenschen dan treffen. Zijn er te weinig, dan zal de groote moeielijkheid ontstaan om sprekers tot *aanvulling* te erlangen. Spreker heeft als Secretaris, namens het Bestuur, weinig heeren uitgenoodigd, bij wie die uitnoodiging, bijaldien zij daartoe niet in de volstreckte onmogelijkheid verkeerden, geen gunstig onthaal vond, naar hij gelooft, omdat de genoodigden het zich tot eene eer rekenden, hier in deze vergadering op te treden. Maar zal dat dan nog zoo blijven? Hij is zoo vrij dit te betwijfelen, en te gelooven dat er dan eene andere opvatting zal rijzen. Kwamen er te veel sprekers, dan zou het Bestuur in de nog grootere moeielijkheid geraken om eenigen te moeten afwijzen, en daartoe in eene beoordeeling moeten treden van de betrekkelijke waarde dier voordrachten onderling. Maar boven alles bezwaarlijk voor het Bestuur en bezwarend voor de Vereeniging acht hij het vaststellen van het honorarium, gezwezen nog van het vreemde dat er in gelegen is, om de vrije voordrachten te honoreeren en niet die, tot welke sprekers uitgenoodigd zijn.

De heer JANSSEN merkt aan, dat de laatste zinsnede in de eerste alinea van het voorstel begint met het woord „Zij”, en dat het niet duidelijk is waarop dat woord slaat. Indien het op de voordrachten slaat, zou er uit af te leiden zijn, dat deze allen, onverschillig of zij het waardig worden geacht of niet, zullen worden overgenomen, gedrukt en in behandeling gebracht, 't geen echter zeker niet de bedoeling van den voorsteller kan zijn. Spreker zou dus het woord „Zij” vervangen willen zien door de woorden: „*Voor zoover zij daartoe geschikt worden geacht.*”

De heer VAN DER BURG zegt, dat, als dit amendement wordt aangenomen, de financiële quaestie weder ter sprake moet komen. Tegenwoordig bedraagt het Verslag der Vereeniging in den regel 30 vel druks 's jaars. Als er nu honorarium moet worden betaald — stel bijv. om slechts een cijfer te noemen *f* 12 per vel druks — dan wordt dit een uitgaaf van *f* 360. Als nu straks het voorstel van den heer Janssen wordt aangenomen, volgens hetwelk er *f* 3 zal

worden geheven wanneer er meer dan f 1000 in kas is, zou zoodanige uitgaaf van f 360 wel kunnen bestreden worden. Maar het behoort tot de mogelijkheden, dat een spreker het noodig acht bij eene reeds groote verhandeling nog een tal van bijlagen te voegen, en zoo deze ook met f 12 per vel moesten gehonoreerd worden, zou men de som van f 360 aanmerkelijk kunnen overschrijden.

Spreker vraagt dus of het niet mogelijk is, aan de woorden „per vel druks” nog toe te voegen: „voor zoover de verhandeling betreft, zonder inbegrip van de bijlagen.” Dan zou het Bestuur dengenen, die de voordracht houdt, kunnen verzoeken zijne verhandeling wat te bekorten, waardoor, al werden er bijlagen aan toegevoegd, het getal van 30 vel druks waarvoor honorarium werd verleend, toch niet zou worden te boven gegaan.

Het honorarium wordt vooral een bezwaar, wanneer men het hooger stelt dan f 12, dat een zeer miniem cijfer is.

De heer JANSSEN stelt voor de woorden „tegen een bepaald honorarium per vel druks” te doen wegvallen. Een lid toch der Vereeniging, die eene verhandeling bezit, welke hem, door ze in het licht te geven, geldelijke voordeelen belooft, zal — zoo hij op dat voordeel gesteld is — geen gebruik maken van de kanalen der Vereeniging, om zijn werk de wereld in te zenden. Door eene verhandeling in de Vereeniging te brengen, die goed is, zal deze gelezen worden en opgang maken; en dit moet, dunkt mij, den belanghebbende voldoende wezen.

De heer ABEL zou zich al beter kunnen vereenigen met het voorstel van den heer Moorrees, wanneer het overeenkomstig het denkbeeld van den heer Janssen gewijzigd wordt, aangezien dan een groot bezwaar in de uitvoering vervalt.

De heer MOORREES verklaart de laatste woorden van zijn voorstel terug te nemen. Het toekennen van een honorarium was er ingebracht, omdat de Vereeniging niet zonder vergoeding beschikken moet over den arbeid harer leden, die zeer veel zorg en moeite gekost heeft.

De heer VAN DER BURG meent dat in dergelijke gevallen nooit

honorarium betaald wordt. Bij de Natuurkundige Vereenigingen o. a. gebeurt het, voor zoover hij bij ondervinding heeft, nimmer.

De heer HOOGENBOOM. Volgens de redactie van het voorstel Moorrees zullen nu ook de *uitgenoodigde* sprekers verplicht zijn vooraf hunne verhandelingen op schrift te brengen. Is dat de bedoeling?

De heer ABEL meent er op te moeten wijzen, dat steeds, in strijd met hetgeen daarover hedenavond is beweerd, aan de sprekers geheel vrijheid is gelaten om hunne verhandeling voor den druk af te staan, waarvan het voldoende bewijs is te vinden in de omstandigheid, dat de stenografen alleen aantekening houden van de discussiën en niet van de voordracht zelve.

De heer MOORREES trekt zijn voorstel in.

Art. 25 nu aan de orde gesteld, wordt aangenomen.

Het voorstel van den heer Van Sloten ad art. 26, om art. 13 van het tegenwoordig reglement te behouden, wordt met algemeene stemmen verworpen en art. 26 aangenomen.

Beraadslaging over art. 27, luidende:

„Het Bestuur zorgt dat stenografen aanwezig zijn, om het verhandelde in de algemeene Vergadering op te teekenen.

Zij, die geschreven stukken voorlezen, moeten die, ter opname in het verslag, vóór het eind der vergadering aan den Secretaris ter hand stellen.”

De VOORZITTER stelt voor om de eerste alinea aldus te lezen:

„Het Bestuur zorgt dat stenografen aanwezig zijn, om het verhandelde in de algemeene Vergadering naar aanleiding van de gehouden voordracht op te teekenen.

De heer ABEL doet opmerken dat deze verandering ten doel heeft, om de stenografen niet te verbinden tot het opteekenen van de verhandelingen zelve. Het Bestuur heeft getracht zich daaromtrent met de stenografen te verstaan, maar dewijl daarvoor een grooter personeel vereischt werd, en het honorarium dat, ook

dientengevolge, in rekening zou moeten worden gebragt, veel hooger was dan de som van f 250, welke de Vereeniging voor het maken der verslagen kan beschikbaar stellen, heeft het Bestuur gemeend nu deze wijziging in het artikel te moeten voorstellen.

De heer JANSSEN zou dan voor die enkele malen dat een spreker improviseert, toch wel willen dat zijne rede werd opgeteekend. Het Bestuur kan toch vooruit weten of de stenografen al dan niet zullen noodig zijn.

De heer MOORREES meent, dat men zou kunnen bepalen dat het Bestuur zorgt dat er, zoo noodig, stenografen aanwezig zijn.

De heer ABEL doet opmerken, dat de stenografen niet alleen hun werk in rekening brengen, maar ook den tijd dien zij hier moeten doorbrengen en dien zij dus aan andere bezigheden moeten onttrekken. Dus al valt hier niets op te teekenen, dan moeten zij voor hun verloren avond schadeloos gesteld worden. Of de stenografen nu noodig zullen zijn of niet, weet het Bestuur slechts zelden vooruit. Derhalve zou het inlasschen der woorden *zoo noodig* niets aan de zaak verbeteren.

De heer MOORREES heeft bezwaar in de grootte van de uitgaaf, die op het oogenblik vrij aanzienlijk is. Verleden jaar heeft men eene enkele buitengewone vergadering gehad, en het heeft over de f 300 gekost, een-tiende van de geheele inkomst.

De heer JANSSEN is van oordeel — al is het onderwerp misschien wat delicaat — dat b.v. de vergadering van dezen avond best had kunnen gehouden worden zonder stenografen.

De heer ABEL antwoordt, dat dit misschien het geval had kunnen zijn met deze huishoudelijke vergadering, maar dat het bij andere vergaderingen niet vooraf te bepalen is, en vraagt, wat de opmerking van den heer Moorrees betreft dat het te veel is, of deze dan een beter middel aan de hand weet te doen om de aan-

teekeningen op schrift te doen stellen. Het Bestuur heeft daar naar getracht, maar in eene andere regeling niet durven treden, omdat het meende daarin geene genoegzame waarborgen voor de Vereeniging te bezitten.

De VOORZITTER stelt dus voor, het artikel aldus te lezen:

„Het Bestuur zorgt dat stenografen aanwezig zijn, om het verhandelde naar aanleiding van de gehoudene voordracht in de algemeene vergadering op te teekenen.

„Zij, die geschreven stukken voorlezen, moeten die, ter opname in het verslag, vóór het eind der vergadering aan den Secretaris ter hand stellen.”

De heer ABEL meent dat er een middel zou zijn om aan het bezwaar te gemoet te komen, door het woord „stenografen” uit het artikel te lichten. Dan zou het Bestuur, indien het dit noodig acht, naar een goedkooper middel om het verhandelde te doen opteekenen, kunnen uitzien.

De heer BERGANSIUS leest in de 2de alinea van het artikel, dat degenen, die geschreven stukken voorlezen, deze aan den Secretaris *moeten* ter hand stellen, en zoo even heeft men gehoord dat het geheel vrijwillig is. Dit strijdt dus met elkander, en hij zou daarom het woord *moeten* door *kunnen* willen vervangen.

De heer HOOGENBOOM zegt, dat die bepaling in het artikel behoort te staan, omdat hij, als Secretaris, soms zes of zeven weken heeft noodig gehad, om de stukken van de sprekers te krijgen, — waarop de heer Bergansius repliceert, dat het dan niet vrijwillig is, — de sprekers weten het *nu* vooruit dat zij aan die verplichting onderworpen zijn. Hij heeft het met sprekers gehad, die hunne verhandeling mede naar huis namen om die geheel om te werken, zoodat er drie maanden later nog gedeelten aan ontbraken. De volgorde waarin de verslagen gedrukt zijn kan dit uitwijzen. Daarom is het zéér wenschelijk dat de stukken op de vergadering zelve gegeven worden.

De heer BERGANSIUS zegt, dat het geval zich kan voordoen dat

iemand, die genegen is eene voordracht te houden, niet bereid is die af te staan om gedrukt te worden; zooals dus nu de bepaling luidt, wordt men van zoodanigen spreker ontriefd, omdat nu het artikel zegt, dat men zijne verhandeling geven *moet*.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA maakt omtrent dit laatste de opmerking, dat men zijne verhandeling niet behoeft geschreven te hebben; maar, *is* zij geschreven, dan moet men haar geven.

Artikel 27, gewijzigd aldus luidende:

„Het Bestuur zorgt dat van het verhandelde, naar aanleiding van gehouden voordrachten in de algemeene Vergadering, aantekening wordt gehouden. Zij, die hunne verhandelingen voorlezen, moeten die euz.” wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 28, luidende:

„Van het verhandelde in de algemeene vergadering wordt uit de stenografische aantekeningen, nadat deze voor zooveel noodig door de sprekers zelf zijn nagezien en aangevuld, alsmede uit de ingeleverde geschreven stukken door den Secretaris een uitvoerig verslag opgemaakt. Dit verslag wordt gedrukt en vrachtvrij aan de leden gezonden, tenzij het Bestuur het drukken min wensche-lijk oordeelt. In dit geval stelt het Bestuur in de eerstvolgende algemeene vergadering voor dit na te laten.”

Op dit artikel is een amendement voorgesteld door den heer Moorrees, om na alinea 1 eene nieuwe alinea te doen volgen, die, gewijzigd, aldus luidt: „De wijziging of aanvulling der stenografische aantekeningen zal alleen ten doel hebben het gesprokene in beter stijl weer te geven, zonder in 't geringst de strekking of de beteekenis van het gezegde te veranderen.”

Dit amendement wordt, met weglating der woorden „stenografische” en „in 't geringst”, zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd en daarna ook het gewijzigde art. 28, eveneens met weglating van het woord „stenografische”.

Art. 29 wordt mede goedgekeurd, nadat geen der leden verklaarde het daarop door den heer Van Sloten voorgestelde amendement over te nemen, en dit dus buiten behandeling bleef.

Bij de behandeling van art. 30, luidende:

„De Voorzitter roept de sprekers tot de orde, vermaant hen bij al te groote uitvoerigheid tot beknoptheid en schorst of sluit de bijeenkomst.

„Bij verhindering zijnerzijds of wanneer hij zelf eene spreekbeurt vervult, wordt hij vervangen door den Ondervoorzitter; is ook deze verhinderd, dan belast het Bestuur een zijner leden met de leiding der vergadering,” maakt de heer Scherer de opmerking dat dáár gesproken wordt van het sluiten van de bijeenkomst, maar niet van het openen. Daarom stelt hij voor de eerste alinea van dat artikel te lezen als volgt: „De Voorzitter leidt de vergaderingen, „roept de sprekers tot de orde en vermaant hen bij al te groote „uitvoerigheid tot beknoptheid.”

De vergadering vereenigt zich met deze wijziging en neemt de artikelen 30 tot en met 35 aan.

De VOORZITTER brengt nu, nadat eene beslissing omtrent het voorstel van den heer Moorrees is genomen, het voorstel van den heer Janssen in behandeling, om art. 14 te doen luiden:

„De contributie voor elk gewoon lid bedraagt in den regel f 4 'sjaars.

„Wanneer echter uit het volgens art. 24 vastgestelde slot van rekening mocht blijken, dat het batig saldo der Vereeniging meer dan f 1000 bedraagt, zal de contributie voor dat werkjaar op f 3 gesteld worden.”

De heer ROBIDÉ VAN DER AA heeft tegen het voorstel van den heer Janssen op zich zelf geen bedenking, maar wel een moreel bezwaar met betrekking tot de leden die buitenaf wonen. Het is hun bekend, dat heden avond het reglement behandeld wordt en dat daarop amendementen kunnen worden voorgesteld. Intuschen is voorleden jaar de bepaling omtrent de contributie aangenomen, die nu in art. 14 was voorgesteld. De leden die buitenaf wonen, konden daarom denken dat daarin geen verandering zou worden voorgesteld. Met het oog op het vergevorderde uur wenscht spreker voor te stellen, bij het convocatie-biljet voor de volgende vergadering aan de leden kennis te geven van de veranderingen, die nu in het ontwerp-reglement zijn gebracht. Indien zij dan het verslag van deze bijeenkomst zullen ontvangen hebben, zal

hun daaruit blijken dat op art. 14 een amendement is voorgesteld door den heer Janssen, en tevens dat is voorgedragen eene zeer belangrijke wijziging op art. 36 door den heer Six. Dan kan op het convocatie-biljet worden vermeld dat in de vergadering, waartoe het hen oproept, zal gestemd worden over die twee wijzigingen en daarna over het reglement in het algemeen. Dan zullen de leden buiten de stad de geheele toedracht en den stand der zaak kunnen kennen, en niet onverhoeds door eene verhooging van contributie overvallen worden.

De heer SCHERER is van oordeel, dat, als op het convocatie-biljet alleen melding wordt gemaakt van die voorstellen, het zeer onvolledig zou zijn, want er blijven nog 4 artikelen te behandelen. Hij wenschte ook wel dat van zijn voorstel op het convocatie-biljet melding werd gemaakt en dat in behandeling kwam, voor het geval dat het voorstel van den heer Six, strekkende om in de financiën regeling te brengen, mocht worden verworpen.

De heer SIX zegt naar aanleiding van het gesprokene door den heer Robidé Van der Aa, dat hij het niet in het belang van de financiën der Vereeniging zou achten, indien er weder eene nieuwe vergadering moest gehouden worden, die weder f 275 zou kosten.

De heer DOORMAN heeft nog een ander bezwaar tegen den heer Robidé Van der Aa, dat de convocatie-biljetten toch de discussiën niet kunnen vermelden en dus de leden buiten de stad er niet veel licht uit zullen putten.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA zegt, dat er geen noodzaak bestaat om de stemming juist in de eerstvolgende vergadering te doen houden. Er wordt van het verhandelde van dezen avond een verslag opgemaakt en aan de leden rondgezonden, en daarbij wordt dan een convocatie-biljet voor de nieuwe vergadering gevoegd, waarop het amendement van den heer Scherer en de uitgestelde punten gedrukt staan. Het zal dan ook niet noodig zijn over de definitieve vaststelling van het reglement zoo lang te debatteeren, omdat men dan alleen die punten te behandelen en de stemming *en bloc* over het reglement te houden heeft.

De heer JANSSEN wenscht op te merken, dat art. 14 eigenlijk geen andere wijziging heeft ondergaan dan de vermeerdering met f 200, want nu was de regel f 3 en de uitzondering f 4, maar in effecte is 't hetzelfde.

Alleen deze verandering, merkt de heer Van der Burg aan, dat men nu dadelijk dat meerdere moet gaan betalen.

De VOORZITTER stelt nu voor, de discussie wegens het vergaderde uur te verdagen tot eene later te bepalen vergadering, alsdan te beginnen met art. 14, vervolgens het geheele reglement af te handelen en daarna tot de eindstemming over te gaan.

De heer VAN DER BURG merkt op, dat als indie volgende vergadering wordt gedeceideerd dat de bedoelde punten aan de leden buiten de stad zullen worden gezonden, er weder eene derde vergadering zal noodig zijn, terwijl men ook voor dien avond geen spreker zal kunnen uitnoodigen.

De heer ABEL gelooft, dat de heer Robidé Van der Aa vergeet rekening te houden met den tijd, die noodig is voor het drukken en rondzenden van het verslag. Men zal in den winter zijn, eer de Penningmeester kan overgaan tot het innen der contributiën.

De heer MOORREES heeft straks, omdat het punt in quaestie verdaagd is tot dit oogenblik, de heeren Van der Burg en Janssen niet in hunne beschouwingen willen volgen; maar hij neemt nu acte van een eenigszins zonderling feit. Toen hij verleden jaar deze quaestie behandelde, had hij f 400 voorgesteld, maar er werd gezegd het moet f 800 zijn. Daarmede heeft de Penningmeester zich vereenigd. Maar nu het f 800 is, wordt het weder tot f 1000 verhoogd.

De heer VAN DER BURG brengt in herinnering wat hij daar straks gezegd heeft, dat de Penningmeester de toekomst eenigszins moet voorzien, en als hij nu de f 4 niet mag innen, dan zal men in September 1876 voor het feit staan, dat er niets in kas is.

De heer BERGANSIUS wenscht tot een einde te komen door over art. 14 te stemmen.

Het geamendeerde artikel wordt dien ten gevolge in stemming gebracht. Er verklaren zich 5 leden tegen, terwijl al de overigen er vóór stemmen, zoodat het is aangenomen.

Art. 36 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 37, luidende:

„Alle voorstellen tot verandering van het reglement worden minstens 14 dagen, vóór dat zij in behandeling komen, aan de leden rondgezonden. Wijzigingen, die met de voorgestelde in verband staan, kunnen gedurende de vergadering behandeld worden, wanneer de meerderheid der aanwezige leden dit toestaat.”

Op dit artikel is een amendement voorgesteld door den heer Six, dat reeds hiervoren is medegedeeld.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA geeft in overweging om in het amendement de woorden: „Het Bestuur stelt regelen vast nopens de geldigheid der procuratiën en onderzoekt die,” te vervangen door: „Het Bestuur zendt formulieren van procuratie aan de leden rond.”

De heer SIX wijzigt dienovereenkomstig zijn amendement.

Dat amendement, gewijzigd luidende:

„Voorstellen tot wijziging van het reglement en die van financiëlen aard worden niet in behandeling genomen, dan minstens 14 dagen nadat het Bestuur die aan de leden heeft medegedeeld. Bij die behandeling kunnen de leden, niet metterwoon te 's Gravenhage gevestigd, zich door een hunner medeleden bij procuratie doen vertegenwoordigen, met dien verstande, dat ter vergadering door één lid niet meer dan twintig stemmen mogen worden uitgebracht. Het Bestuur zendt formulieren van procuratie aan de leden rond. Wijzigingen, die met de voorgestelde in verband staan, kunnen gedurende de vergadering behandeld worden, wanneer de meerderheid der aanwezige leden dit toestaat. De procuratiën zijn uitsluitend geldig voor een bepaald onderwerp,”

wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De heer SCHERER trekt nu zijn vroeger aangekondigd amendement in.

Art. 37 wordt gewijzigd goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 38, luidende:

„Voorstellen tot verandering van het reglement zijn verworpen, wanneer niet minstens twee derde der uitgebrachte stemmen zich daarvoor heeft verklaard.”

De heer BERGANSIUS. Hoe zal gestemd worden over voorstellen die niet zijn wetsverandering, of voorstellen van financiëelen aard?

De VOORZITTEK. Die zullen, om aangenomen te zijn, de meerderheid van stemmen moeten verkrijgen, zooals ook in art. 33 is bepaald.

Art. 38 wordt daarop goedgekeurd.

Beraadslaging over art. 39, luidende:

„In het eerste verslag van ieder werkjaar verschijnt het reglement en de lijst van de leden der Vereeniging. De Secretaris lascht de in het vorige jaar aangenomen wijzigingen in het reglement in, en vernummert, zoo noodig, de artikels.”

De heer DOORMAN meent, dat het onnoodig is en tot nuttelooze kosten aanleiding geeft om telken jare de ledenlijst te doen herdrukken.

De heer ABEL wil gaarne aannemen dat er leden zijn, die, even als de heer Doorman, geen bijzondere waarde hechten aan de ledenlijst. Deze lijst is echter noodig voor den Secretaris, voor den Penningmeester, voor den Uitgever en voor de Correspondenten, voor zooveel de plaats betreft, waar zij gevestigd zijn.

In ieder geval blijven er dus een zeker aantal afdrukken van die lijst noodig. Er zou derhalve alleen te besparen vallen op de kosten van papier en voor een zeer gering bedrag op het drukloon, over het geheel eene luttele besparing aan kosten, welke van weinig merkbairen invloed zal zijn op de jaarlijksche uitgave.

Doch ook al ware er op deze wijze meer te bezuinigen, dan nog zou hij dit afraden, want niet alle leden denken over de ledenlijst als de heer Doorman. Hij gelooft dat er leden zijn, en wellicht is hun aantal niet zoo gering, die er prijs op stellen

dat hun naam op die lijst voorkomt. Hij acht 't menschkundig, met dat weinigje ijdelheid bij dezen en genen rekening te houden, wanneer daaruit geen buitensporig hooge kosten volgen.

De heer DOORMAN meent, dat als men eenmaal eene lijst bezit, het niet moeielijk is die bij te houden.

Niemand verlangt nog het woord te voeren; artikel 39 wordt goedgekeurd.

Het ontwerp-reglement wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De heer SIX vraagt het woord en stelt voor om in het verslag van het verhandelde over het ontwerp reglement alleen de voorstellen en den uitslag der stemmingen, niet de berandslaging mede te deelen. Hij meent dat daardoor onnoodige kosten zullen worden bespaard.

De heer ABEL antwoordt, dat de kosten van het drukken van het verslag niet zoo groot zullen zijn, omdat zij slechts over een half of een heel vel druks meer zullen loopen en de grootste kosten, veroorzaakt door het honorarium der stenografen, de locaalhuur enz., standvastig blijven.

De heer SIX wil hopen dat de Secretaris zich niet vergist omtrent den omvang van het verslag; hij meent dat het wel eenige vellen druks meer zal belooopen.

Daarop sluit de Voorzitter de vergadering ten omstreeks half twaalf ure, nadat 25 nieuwe leden zijn aangenomen.

Namens het Bestuur,

De Secretaris,

F. E. L. A. ABEL.

Bijlage A.

**KORTE AANWIJZING VAN DEN INHOUD DER VER-
SLAGEN VAN VORIGE JAREN.**

1865—66.

1°. J. W. VAN SYPESTEYN. De bestemming van het Nederlandsche leger.

2°. P. G. BOOMS. Krijgskundige beschouwing over het Deensche leger tijdens zijne jongste oorlogen, en terugblik op het Nederlandsche.

3°. J. L. NIERSTRASZ. De bestemming der Nederlandsche marine.

4°. T. J. STIELTJES. Beschouwingen over de verdediging van Denemarken in 1864.

5°. A. W. P. WEITZEL. Denkbeelden over de verdediging van Java.

6°. W. BOERS. De vereeniging van het Nederlandsche leger in Europa met dat in Indië is noodig, en op eene eenvoudige en weinig kostbare wijze tot stand te brengen.

7°. S. E. J. ROORDA VAN EYSINGA. Eenige opgegeven punten: Oorlog, Staande legers, Militie en Volkswapening.

1866—67.

1°. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL. De schutterij in Nederland.

2°. T. J. STIELTJES. De Militie.

3°. Nadere discussie over 2.

4°. P. H. NETSHER. Over de vereeniging van het leger hier te lande met het Indische.

5°. J. K. H. DE ROO VAN ALDERWERELT. Algemeene dienstplicht.

6°. J. H. KRONHOUT. Over het in staat van verdediging stellen van een fort, gelegen in eene inundatie.

1867—68.

1°. Dr. M. W. C. GORI. De Militaire geneeskundige dienst in

Noord Amerika, in zooverre de daar gevolgde beginselen en verkregen resultaten voor Nederland van belang zijn te achten.

2°. T. J. STIELTJES. Bestrijding van eenige dwalingen, voorkomende in de nieuwste geschriften over de verdediging van Nederland.

3°. Discussie over 2.

4°. L. MULDER. De vereeniging tot het verleen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog.

5°. J. L. NIERSTRASZ. Beschouwingen over de maritime strijdmiddelen van den tegenwoordigen tijd.

6°. A. J. VOORDUIN. Beschouwingen over het gebruik van het leger, in tijd van vrede, tot het arbeiden aan verdedigingswerken van blijvenden aard.

7°. Jhr. F. DE CASEMBROOT. Vluchthavens in Oost-Indië.

8°. T. J. STIELTJES. Over versperring van zeegaten.

1868—69.

1°. Dr. M. W. C. GORI. De verbetering van het lot van den soldaat.

2°. T. J. STIELTJES. De kustverdediging.

3°. C. F. A. VIGELIUS. Eene wandeling langs den IJsel. (Eerste gedeelte.)

4°. Discussie over 2.

5°. C. F. A. VIGELIUS. Eene wandeling langs den IJsel. (Tweede gedeelte.)

6°. C. A. JEEKEL. Eenige mededeelingen omtrent de gietstaalfabriek van den heer Krupp te Essen.

7°. H. E. BEEKMAN. Over torpédo's.

8°. H. DYSERINCK. Eenige beschouwingen naar aanleiding van de somwijlen geuite meening: „De uitvinding van het zware en getrokken geschut, de pantserschepen, en de torpédo's en versperringen is een ramp voor kleine staten,” met uitbreiding tot een algemeen blik over de verdedigingsmiddelen van Nederland aan de land- en zeezijde.

1869—70.

1°. Discussie over 3 en 5 van 1868—69.

2°. Discussie over:

a. Verdeeling van arbeid is de grondslag, waarop de inrichting der staande legers rust. In hoeverre werkt thans nog dat beginsel vóór- en nadeelig op de inrichting der krijgsmacht gedurende lange jaren van vrede?

b. Hoe kan, behoudens dit beginsel, de aansluiting van het eigenlijke staande leger aan eene volkswapening verkregen worden, en het nadeel weggenomen, dat uit te ver gedreven verdeling van arbeid voortvloeit?

c. In welke mate kunnen de vrijwillige oefeningen der burgers in den wapenhandel en in de krijgswetenschappen medewerken tot verhooging der weerbaarheid?

d. In hoeverre kunnen zij bijdragen tot bezuiniging op de uitgaven voor de verdediging?

Ingeleid door: T. J. STIELTJES.

3°. Discussie over:

a. Wat zal Nederland doen als zijne vrijheid wordt bedreigd? Bestaat er mogelijkheid, dat die vrijheid zal worden bedreigd? Zullen wij altijd vooruit kunnen weten, of er gevaar bestaat?

b. Welke verdedigingswijze verdient voor Nederland de voorkeur: de verdediging voet voor voet of de geconcentreerde verdedigingswijze; zoo wel bij een rechtstreekschen aanval als bij het handhaven der onzijdigheid?

c. Welke liniën en sterkten zijn voor de eerste, welke bij de laatste verdedigingswijze noodig? In hoeverre voldoen de bestaande liniën, wat is daarin overbodig, wat moet nog worden daargesteld?

d. Welke levende strijdkrachten bezitten wij thans volgens de wet? Op welke wijze kan men de bestaande gebreken verhelpen, zonder in andere te vervallen, voornamelijk met het oog op eene snelle mobilisatie en beter verband tusschen het staande leger en de schutterijen en eene meer voldoende oefening der laatsten?

Ingeleid door: W. HOOGENBOOM.

4. J. SCHRAVER. Beschouwingen over:

a. De tegenwoordige krijgswaarde onzer troepen — soldaten en

ondergeschikt kader, der infanterie en schutterij — en waarmede wij dus bij een eventueelen oorlog vermoedelijk in het veld verschijnen.

6. In hoofdtrekken: de middelen om die krijgswaarde te verhoogen en meer aan de roeping onzer soldaten — de landsverdediging — te doen beantwoorden.

5°. C. A. JEEKEL. Beschouwingen over den vroegeren en heden-daagschen zee-oorlog.

6°. A. POMPE. Krijgskundige beschouwing van den veldslag van Langensalza, 27 Juni 1866.

1870—71.

1°. Dr. W. KROL. De hygiëne het middel tot behoud van den gewonden, tot herstel van den zieken soldaat.

2°. J. H. KROMHOUT. De inundatiën in het algemeen en die van Nederland in het bijzonder.

3°. Discussie over 2.

4°. W. HOOGENBOOM. Behandeling van eenige punten betreffende de verbeteringen, die dringend noodig zijn in de organisatie, mobilisatie en oefening der levende strijdkrachten.

5°. Discussie over 4.

6°. T. J. STIELTJES. Het beleg van Leiden in 1574.

7°. F. A. V. W. H. VAN TUERENHOUT. De invoering van het Pruisische systeem van legervorming in ons land is mogelijk. Zij is in het belang òf van den staat, òf van den burger, òf van het leger.

8°. C. A. JEEKEL. Beschouwingen van den vroegeren en heden-daagschen zee-oorlog. (Vervolg van 5 in 1869—70.)

9°. Discussie over 7.

10°. A. POMPE. Over de betrekkelijke waarde der passieve en actieve weermiddelen bij verdedigende oorlogvoering.

1871—72.

1°. Discussie over 10 van 1870—71.

2°. Discussie over 7 van 1870—71.

3°. C. E. A. VIGELIUS. Beschouwingen omtrent eenige punten rakende de IJssel-verdediging.

4°. W. J. KNOOP. Over het bombardement als aanvalsmiddel tegen eene vijandelijke vesting.

5°. W. J. KNOOP. De Fransche volkswapening in het tweede gedeelte van den Fransch-Duitschen oorlog van 1870.

6°. K. ELAND. Eenige hoofdpunten uit de geschiedenis van den vestingbouw, en opgave van sommige vereischten, waaraan vestingen tegenwoordig moeten voldoen.

7°. Jhr. J. D. SIX. Eenige denkbeelden omtrent het militaire gebruik onzer spoorwegen.

8°. Discussie over 3.

1872—73.

1°. Discussie over 7 in 1870—71.

2°. J. DRABBE. Bijdrage tot de critiek omtrent de belegering van Straatsburg.

3°. W. L. DE PETIT. Over de oefening en vechtwijze der hedendaagsche infanterie.

4°. A. KOOL. Eenige beschouwingen over de tactiek der cavalerie en artillerie en over die der verbonden wapens.

5°. C. L. W. MOORREES. Is de invoering der mitrailleurs hier te lande gewenscht en noodzakelijk?

6°. Discussie over 3 en 4.

7°. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL. De verovering van het eiland Als in den Duitsch-Deenschen oorlog van 1864, hoofdzakelijk als studie voor den overtocht van breede rivieren of zee armen.

1873—74.

1°. J. DRABBE. Over het leger in den Staat en in de Maatschappij.

2°. W. L. DE PETIT. Iets over de waarde en de verdedigbaarheid der vestingen in de hedendaagsche oorlogvoering.

3°. F. E. L. A. ABEL. Eenige denkbeelden over de beteekenis van vestingen in de tweede helft der negentiende eeuw.

4°. F. DE BAS. Over de grondslagen van de Topographische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden.

5°. Discussie over 3.

6°. Jhr. J. D. SIX. Over Dr. L. Von Stein's: Leer der krijgsregeling als deel der staatsleer.

7°. Dr. M. W. C. GORI. Over den vooruitgang in de militaire genceskunde, naar aanleiding van de wereldtentoonstelling te Weenen in 1873.

1874—75.

1°. W. HOOGENBOOM. Op welke wijze moeten wij ons tot den oorlog voorbereiden en hoe moeten wij dien in het algemeen voeren?

2°. Jhr. ALTING VAN GEUSAU. De Artillerist in onze dagen.

3°. Discussie over 2.

4°. Discussie over 1.

5°. F. L. CARRÉ. Is bij de tegenwoordig aan een leger te stellen eischen, de oefeningstijd van het Nederlandsche leger lang genoeg, opdat het te zijner tijd aan zijne roeping volkomen zal kunnen beantwoorden?

6°. C. J. MARINKELLE. Denkbeelden over het verijdelen eener landing op de Hollandsche kust.

7°. Dr. M. W. C. GORI. Bijdrage tot de kennis der legerverpleging.

8°. Discussie over 1 en 6.

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1875—1876.

Verslag der bijeenkomst van den 26^{en} November 1875.

De Voorzitter, de heer KNOOP, opent de vergadering en deelt haar mede, dat de heer Jhr. F. de Casembroot zijne benoeming tot lid van het Bestuur heeft aangenomen en dat, ten gevolge van de daartoe door het Bestuur gedane uitnoodiging, de heeren T. G. Koppen te Amsterdam, A. P. Scheltus te Breda, K. W. Rueck te Hellevoetsluis en M. J. H. Baron van Slingelandt te Woerden bereid zijn gevonden, om in de plaats hunner inwoning als correspondent der Vereeniging op te treden. Daarna geeft hij het woord aan den heer Mr. H. VAN DER HOEVEN, die de navolgende rede houdt.

„Het is me een voorrecht, heden avond, althans voor velen mijner hoorders, te kunnen optreden als boodschapper van goede tijdingen.

Blijkens het voorbericht van 't dezer dagen verschenen 2de deel van de *Verzam. v. Wetten in 't Kon. der Ned.* is de *geheele* herziening van het Militair Strafrecht en de Militaire Rechtspleging *zeer* aanstaande, zóó aanstaande zelfs, dat de samensteller, een lid van het hoogste rechterlijke collegie te dezer stede, het voor volstrekt onnoodig houdt, den tekst der nog vigeerende wetten in zijne Verzameling op te nemen. „Die overname toch van iets wat op 't punt staat van afgeschaft te worden, zou” — zegt hij — „tot niets anders inderdaad strekken, dan om den lezer noodeloos zwaardere kosten te veroorzaken, iets”